

c) stupňovací poměr

Stupňovací poměr, u něhož obsah jedné věty stupňuje jistý významový aspekt věty druhé, **je vždy vyjádřen čárkou**. Spojovacími výrazy jsou např.: **a, i, ba, ba i, ba ani, dokonce, dokonce i, navíc, až, hlavně, (a) ještě, nebo i, nebo dokonce**, k dvojitým spojovacím výrazům patří: **nejen – ale i, nejen – nýbrž, nejen – ale dokonce** aj. Čárku píšeme před prvním slovem druhé části zdvojeného spojovacího výrazu:

Všude bylo úplně ticho (,) a ptáci přestali zpívat. Pokud chceme vyjádřit prosté slučování po sobě následujících dějů, čárku nepíšeme), poměr lze ovšem chápat i jako stupňovací (= *Všude bylo úplně ticho, a dokonce i ptáci přestali zpívat.*).

Celý film se mi líbil (,) i hudba byla vynikající Pokud chceme vyjádřit prosté slučování po sobě následujících dějů, čárku nepíšeme, poměr lze ovšem chápat i jako stupňovací (= *Celý film se mi líbil, ba i hudba byla vynikající.*).

Spojovací prostředek **až** může rovněž vyjadřovat poměr slučovací, často je těžké rozhodnout, jak mluvčí větu myslel, proto bývá možná obojí interpretace:

Používal výrazy knižní(,) až zastaralé. Pokud napíšeme čárku, chápeme poměr mezi členy jako stupňovací. Pokud napíšeme větu bez čárky, chápeme jej jako slučovací, tj. (autor) používal dvoje výrazy. Ve druhém případě můžeme na místě spojovacího výrazu **až** napsat rovněž spojku **a**.

e) důsledkový poměr

Důsledkový vztah mezi větami se projevuje tím, že obsah jedné věty vyjadřuje důsledek obsahu věty druhé. Typickými spojkami jsou dvojslovné spojky obsahující spojku **a – (a) tak, (a) tedy, (a) proto, (a) tudíž, (a) tím, čárka se před nimi většinou píše**:

POZNÁMKA

Jazyková praxe v poslední době připouští, že **není třeba psát čárku** u spojení **a proto, a tedy**, je-li druhá část výrazu umístěna hlouběji do struktury věty:

*Začíná nás tlačit čas (,) a my se do konce týdne musíme **proto** rozhodnout, jak zefektivníme další práci.*

*Je nás příliš mnoho (,) a někteří z nás **proto** na zápas nepojedou.*

*V Chorvatsku se nám moc líbilo (,) a příští letní prázdniny tam **tedy** pojedeme znovu.*

c) poměr stupňovací

*Slyšel jsem, že píše knihu o druhé světové válce (,) a (že) **ještě** natáčí film ze stejného období.*

(V tomto příkladě jde o čárku potenciální, psaní knihy a natáčení filmu můžeme chápat jako dva na sobě nezávislé děje spojené v poměru slučovacím, čárku mezi nimi proto psát nemusíme.)

Ve spojení příslovce **poté** a vztažného zájmena v současné době začíná psaní čárky ustupovat, přesto stále ještě psaní s čárkou převažuje a **psaní čárky** v těchto případech **doporučujeme**:

***Poté** (,) co jsme snědli celou svaččinu, dostali jsme žízeň.*

***Poté** (,) co byl obžalovaný vyzván, aby přestal působit výtržnosti, napadl vedoucího obchodu.*

Pravidla českého pravopisu uvádějí, že **zpravidla neoddlujeme čárkou** vedlejší věty uvozené podřadicím spojovacím výrazem a závislé na **příslovci** nebo **přídavném jménu**, které není součástí této věty (má oslabenou větnou platnost). **Za chybu již ovšem nepovažujeme ani užití čárky**, které se v těchto případech dnes hojně objevuje:

***Lépe** (,) kdybys už víckrát nevolal.*

***Dobře** (,) že už máme všechny uzávěrky hotové.*

***Jistě** (,) že už máme všechny podklady pro kontrakt shromážděné.*

***Možná** (,) že už se do Tater nikdy nepodíváme.*

Po konstrukcích jako **jde o to, snažím se o to, mám nárok na to, počítám s tím** apod., po nichž následuje **rozvinutý infinitiv**, je obojí možnost – infinitivní konstrukci **můžeme, ale nemusíme čárkou oddělit**. Zatím se ale **upřednostňuje psaní s čárkou**:

Jde o to (,) zvážit všechny možnosti, než se pro jednu rozhodneme.

Jde o to (,) nenadělat více škody.

Mám nárok na to (,) pobírat sociální dávku po celou dobu pobytu v nemocnici?

Snažíme se o to (,) vyjít našim zákazníkům co nejvíce vstříc.

Počítá s tím (,) navštěvovat tě jednou týdně.

Dalším případem, stylisticky trochu neobvyklým, je **opakování spojky před každým členem skupiny**. Lze tím dosáhnout větší působivosti:

První generace buditelů českého národa byla ve svízelné situaci. Neměli ani renomé (,) ani prostředky (,) ani výraznou podporu úřadů či domácích stavů (,) ani dostatečné jazykové a jiné nástroje (,) ani početné publikum.

Dvojitý spojovací výraz ani – ani již naznačuje stupňování významu, nikoli pouze sloučení, přesto bývají věty s tímto spojovacím výrazem často chápány jako věty spojené v poměru slučovacím – **čárku lze psát i vynechat**:

Na smluveném místě nebyl ani Pavel (,) ani dopis od něho.

Většinu z toho nemůžeme ani vidět (,) ani slyšet.

1. Přístavek oddělujeme z obou stran čárkami, příp. pomlčkami. Druhý člen přístavku může být někdy signalizován výrazy jako **například/např., zkrátka, vlastně, tedy, zejména, zvláště, spíš, mimo jiné** apod. Nejčastěji jsou ale oba členy vedle sebe položeny volně. Významově může být mezi členy přístavku několik různých vztahů.

Tato konstrukce se často skládá z vlastního jména a obecného substantiva:

Já (,) Pavel Novák (,) prohlašuji, že jsem se nedopustil žádné zrady. (Příklad lze chápat i jako těsné spojení, jde o případ potenciální čárky)

Naše sousedka (,) Zuzana (,) si pořídila nového kocoura. (Pokud obecné jméno předchází jménu vlastnímu, potencionálně píšeme čárku, častěji se konstrukce píše bez čárek)

Pokud je celá přístavková skupina zakončena vlastním jménem nadměrně dlouhá, doporučuje se ho také oddělit čárkami:

Jeden z nejznámějších spisovatelů, nositel Nobelovy ceny, autor mnoha krásných básní (,) Jaroslav Seifert (,) je zastoupen také v naší školní knihovně.

Objevují se i případy, kdy není ani jedna z částí tvořena vlastním jménem. Pokud jsou tyto části (obě nebo jedna) výrazně krátké, nemusíme přístavek oddělovat čárkami:

My (,) učitelé (,) začínáme být v kritické finanční situaci.

Vy (,) studenti čtvrtých ročníků (,) budete letos skládat maturitní zkoušku.

Pokud je vsuvka jednoslovná (resp. tvořená jedním slovesným tvarem), nemusíme ji oddělovat čárkami:

*Přijďte (,) **prosím** (,) co možná nejdříve.*

*To se stalo (,) **myslím** (,) tak před dvěma roky.*

*Šárka je (,) **tuším** (,) naše sousedka.*

*Je to (,) **zdá se** (,) úplně špatně.*

*Byl pro mě větší hrdina než (,) **řekněme** (,) Jánošík.*

Zpřesňovací vsuvku (nevětnou i větnou) vyjadřující **eventualitu**, která může děj ovlivnit nebo na kterou se bere ohled, uvozují výrazy **popřípadě, případně, eventuálně, respektive**, které ovšem mohou spojovat i několikanásobné větné členy. **Čárka před těmito výrazy se psát musí**, ovšem **na konci výrazu ji psát nemusíme**:

*Údaje nám obratem pošlete poštou, **popřípadě** faxem nebo e-mailem (,) a my vás vyrozumíme do čtrnácti dnů.*

*Při konkurzu komisi předložíte notářsky ověřenou kopii vysokoškolského diplomu, **eventuálně** potvrzení o ukončení vysoké školy (,) a zodpovíte naše otázky.*

1.2.3.8 Volné konstrukce jmenné, přechodníkové, přičest'ové

Konstrukce tvořené rozvitým **přídavným jménem**, **příčestím** nebo **přechodníkem** **je možno**, ale není to bezpodmínečně nutné, **oddělit z obou stran čárkami**. Čárky se užívají pro větší přehlednost:

*Prostudovav všechny materiály (,) **mohl jsem** jít s čistým svědomím na poradu.*

*Zpěvačka (,) **zpívající** smutnou píseň (,) zvolna sestupovala z pódia.*

*Mohl jsem (,) **udělav** na ni ohromný dojem (,) pokračovat ve svém přesvědčování.*

*Seděl jsem pod stromem (,) **opřen** pohodlně o jeho kmen.*

*Připloužila se do svého bytu (,) **ponížena** a nešťastna.*